

ИНСОН КАПИТАЛИГА ЙЎНАЛТИРИЛГАН ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИНГ САМАРАДОРЛИК КЎРСАТКИЧЛАРИ

Асамходжаева Шоира Шукуруллаевна -
Тошкент молия институти,
катта ўқитувчи

https://doi.org/10.55439/ECED/vol24_iss1/a14

Аннотация. Мақолада инсон капиталига инвестицияларни йўналтиришнинг моҳияти ўрганилган ҳамда бу инвестицияларнинг иқтисодий самарадорлик кўрсаткичлари тадқиқ этилган.

Калит сўзлар: инсон капитали, инвестиция, самарадорлик, даромад, қиймат.

ПОКАЗАТЕЛИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНВЕСТИЦИЙ В ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ

Асамходжаева Шоира Шукуруллаевна -
Ташкентский финансовый институт
старший преподаватель

Аннотация. В статье рассматривается сущность инвестирования в человеческий капитал и анализируются показатели экономической эффективности этих вложений.

Ключевые слова: человеческий капитал, инвестиция, эффективность, доход, стоимость.

PERFORMANCE INDICATORS OF HUMAN CAPITAL INVESTMENTS

Asamxodjaeva Shoira Shukurullaevna -
Tashkent Institute of Finance Senior Lecturer

Abstract. The article discusses the essence of investing in human capital and analyzes the indicators of the economic efficiency of these investments.

Key words: human capital, investments, efficiency, income, cost.

Кириш. Янги технологияларни ишлаб чиқа оладиган, иш услублари ва уларни жозибдор тижорат маҳсулотига айлантира оладиган инсон капиталига киритиладиган инвестициялар жаҳондаги етакчи компаниялар ва олимлар томонидан корхона рақобатдошлигини ошириш учун энг фойдали инвестициялар, деб тан олинган. Бу борада Президентимиз Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганидек, “инсон капиталига эътиборни кучайтиришимиз, бунинг учун барча имкониятларни сафарбар этишимиз шарт” [1]. Жаҳон иқтисодиёти ривожланиш тенденциясининг кўрсатишича, тараққиётнинг муҳим омилларидан бири сифатида билим, маҳорат, малака, ўқишни давом эттиришга бўлган қобилият ва эҳтиёж алоҳида аҳамият касб этмоқда. Халқаро рейтинг агентликларининг маълумотиغا кўра, 2035 йилгача бўлган даврда замонавий глобал меҳнат бозори қуйидаги хусусиятларни касб этади.

“Глобал меҳнат бозори автоматлаштириш ва мақбуллаштиришдан иборат бўлиб, ишчи кучининг бўшаб қолишига олиб келади”. 2025 йилга келиб, роботлаштириш билан боғлиқ иш жойларининг қисқариши 10-30 фоизни ташкил этади; “фрилансерлар “ишчи кучининг 50 фоизини ташкил этиб, глобал бандликнинг 44 фоизи уларнинг улушига тўғри келади” [2].

Инсон капиталидан самарали фойдаланиш ташкилотнинг иқтисодий ўсишини таъминлайди, унинг фаолияти самарадорлигини оширади. Инсон капитали тўғридан-тўғри капитал сифатида ва тўғри ишлатилса, қўшимча фойда келтирадиган махсус ресурс шаклида намоён бўлади.

Бу эса ўз навбатида, инсон капиталини ривожлантириш иқтисодий тараққиётнинг асосий омили сифатида юзага чиқиши шарт эканлигини кўрсатмоқда. Иқтисодиёти ривожланган мамлакатларда миллий бойликдаги инсон капитали улуши 80 фоизгачани ташкил этади. Шу жиҳатдан жаҳоннинг тараққий этган мамлакатларида инсон капиталини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Адабиётлар шарҳи. Инсон капитали тушунчаси кўп қиррали тушунча бўлиб, унга биринчилардан таъриф берган ва тадқиқотлар олиб борган америкалик олимлар Теодор Шульц ва Гери Беккердир. Бу олимларнинг инсон капитали борасидаги янгилиги 20-асрнинг иккинчи ярмида дунё иқтисодий тафаккурида кашф қилинган энг муҳим янгиликлардан бири бўлди. Бу оламшумул янгиликлари учун иккала олим ҳам Нобель мукофоти билан тақдирланишган.

Беккер биринчи бўлиб таълим жараёнининг иқтисодий самарадорлигини статистик

объектив ҳисоблашни амалга ошириб, таълимга қўйилган маблағларнинг даромадлигини даромад ва харажатлар нисбати сифатида белгилаб берди. Г.Беккернинг фикрича, самарадорлик йиллик фойданинг 12-14 %ини ташкил қилади. Унинг “Инсон капитали” китоби ҳозиргача бу борадаги асосий илмий асар ҳисобланади [3].

Россиялик иқтисодчи олим Л.Эдвинсоннинг фикрига кўра, инсон капитали деганда, корхона ходимларининг ўз вазифаларини бажариши учун билимлари, амалий кўникмалари ва ижодий қобилиятларининг мажмуаси назарда тутилади. Бундан ташқари инсон капиталининг таркибига компаниянинг маънавий бойликлари, ахлоқий кадриятлари, иш маданияти ва бизнесга умумий ёндашуви кабилар киради [4].

Ходимларни ўқитиш, уларнинг саломатлигини асраш, ижтимоий кафолатларни таъминлаш – буларнинг барчаси бугунги кунда нафақат инсоннинг шахс сифатида камол топишида, балки корхонанинг янада рақобатбардош ривожланишида ҳам муҳим аҳамият касб этади [5]. Инсон капиталининг шаклланиши ва ривожланишига ички ва ташқи омиллар сезиларли таъсир кўрсатади. Ички омиллар инсоннинг ўзи билан бевосита боғлиқ бўлса, ташқи омиллар бошқа субъектларнинг инсон капиталини шакллантириш ва ривожлантиришга таъсири билан боғлиқ [6].

Инсон капиталини баҳолаш унинг шаклланиши ва фойдаланиш даражасига қараб ҳам кўриб чиқилиши керак: микродаража шахслар ва ташкилотларнинг инсон капиталини тавсифлайди; мезодаража – корпорациялар ва ҳудудлар; макродаража – миллий иқтисодиёт; мегадаража – глобал миқёсдаги бирлашган инсон капитали. Ҳар бир даража инсон капиталини шакллантириш ва ривожлантиришнинг ўзига хос хусусиятлари билан тавсифланади [7].

Рус иқтисодчи олими Е.Юртайкининг фикрига кўра, интеллектуал ходимлар тоифасига қўйидагилар киради: дастурчилар, ҳуқуқшунослар, конструкторлар, дизайнерлар, маслаҳатчилар, экспертлар, таҳлилчилар, маркетинг мутахассислари ва бошқа шу каби касб вакиллари. Бундай ходимлардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш мақсадга мувофиқдир. Самарали жараёнларни таъминлаш заруратининг юзага келиши асосида ресурслар тақчиллиги муаммоси ётади. Бу эса инсон ресурсларидан фойдаланишга асосланган иқтисодиёт тармоқлари учун янада аҳамиятлидир. Чунки бундай тармоқларда янада сифатли, шунингдек, янада чекланган ресурслардан фойдаланиш талаб этилади [8].

Маҳаллий иқтисодчи олим Қ.Абдурахманов: “инсон капиталини, энг аввало, унинг билим даражасини ошириш орқали рўёбга чиқариш мумкинлигига ёшларда ишонч бор. Таълим

юқори иш ҳақи, юқори мартаба, моддий бойлик ва молиявий барқарорликни кафолатлайди”, – деб таъкидлайди[9]. Яна бир маҳаллий иқтисодчи олим О.Очиловнинг фикрича, инсон капиталига киритилган ҳар бир инвестиция етарли даражада юқори рентабеллик ва қопланиш муддатига эга бўлсагина ўзини оқлайди. Шунинг учун реал иқтисодий воқеликда инсон капиталига инвестицияларни амалга ошириш бўйича рисклар(таваккал)ни таҳлил қилиш, уларнинг иқтисодий самарадорлигини баҳолаш корхона инвестиция сиёсатини рўёбга чиқаришда жуда долзарбдир. Шу боис бугунги кунда хўжалик юритувчи субъектлар дуч келадиган асосий муаммо инсон капиталига инвестициялар ва уларнинг самарадорлигини баҳолашдан иборат[10].

Инсон капиталига инвестициялар самарадорлиги масаласининг замонавий талқини Томас А. Стюартнинг асарларида келтирилиб, муаллиф компаниянинг муваффақияти учун “интеллектуал ходимлар” сонини кўпайтириш ва етакчиликнинг янги, замонавий тамойилларига амал қилиш зарурлигини таъкидлайди[11]. Инсон капиталининг турли давлатларнинг иқтисодий ўсиш суръатларига ҳамда турли компанияларнинг инновацион фаоллигига таъсири Р.М.Мельников асарида ёритилган [12] ва бошқа “Меҳнат самарадорлиги ва ҳаёт сифати” асарида ва бошқа бир қатор иқтисодчиларнинг асарларида келтирилган.

Тадқиқот методологияси. Инсон капиталига йўналтирилган инвестициялар бўйича дунё олимлари ва иқтисодчилари томонидан олиб борилаётган тадқиқотларни ўрганиш, маълумотлар тўплаш, тўпланган маълумотларни таҳлил қилиш, синтезлаш, мантиқий фикрлаш каби иқтисодий тадқиқот усулларида кенг фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар муҳокамаси. Фантехника тараққиёти ва ижтимоий-иқтисодий ривожланиш даврида инсон капитали мамлакат келажакни белгилайдиган зарур омилга айланиб бормоқда. Инсон капитали барқарор иқтисодий ўсишнинг асоси ва инновацияларни ҳаракатлантирувчи кучдир.

Инсон капиталига инвестициялар инсонларнинг қобилияти, унинг малакасини ошириш ва ривожлантиришга киритилган сармоя бўлиб, бундан кўзланган асосий мақсад меҳнат унумдорлигини оширишдир.

Таълим ва ишлаб чиқаришга тайёргарлик инсоннинг билим даражасини оширади, бу, ўз навбатида, инсон капиталининг ҳажми ва сифатини оширади. Олиб борилган тадқиқотлар кўрсатишича, таълим даражасининг 10 фоизга ошиши унумдорликни 8,6 фоизга оширади.

Соғлиқнинг қониқарсиз ҳолати унумдорликни пасайтиради: жисмоний жиҳатдан заиф ва бемор ишчилар ўз инсон капиталини тўлиқ амалга ошира олмайдилар, шу сабабли ташкилотлар ўз ходимлари соғлиғига инвестиция киритадилар.

Илм-фан ривожланиши жараёнида нафақат интеллектуал янгиликлар ҳаётга татбиқ этилади, балки бунда иштирок этаётган инсонларнинг янги имкониятлари, қирралари очилади. Ахборот жамиятида фан инсон капиталини ривожлантиради.

Корхона ва давлат иқтисодиётини ривожлантириш самарадорлиги кўп жиҳатдан инсон капиталини ривожлантириш учун ажратилган маблағлар миқдорига, шунингдек, ушбу маблағларнинг ўз вақтида ажратилишига боғлиқ. Ушбу турдаги инвестициялар ҳажми жиҳатидан сезиларли, узоқ муддатли ва ажралмас иқтисодий ва ижтимоий самара келтиради, шунинг учун у инсон, корхона ва бутун жамият нуқтаи назаридан энг фойдали ҳисобланади.

Инсон капитали нафақат мактаб, коллежда таълим олиш жараёнида, балки кейинги касбий тайёргарлик жараёнида (расмий ёки норасмий, баъзан тўғридан-тўғри иш жойида) олинади, шунинг учун уни умумий ва хусусийга бўлиш мумкин.

Жами инсон капитали турли ишлар, турли фирмаларда амалга оширилиши мумкин. Махсус инсон капитали фақат маълум бир иш жойи, фақат маълум бир фирмада қўлланилиши мумкин. Кўпгина тадқиқотчилар инсон капитали қийматини ҳисоблашнинг турли услубий ёндашувларини ишлаб чиқдилар, бу усуллар миллий миқёсда унинг қийматини ҳисоблаш билан боғлиқ. Инсон капиталидан фойдаланиш самарадорлигини иккита индекснинг қийматларини солиштириш орқали аниқлаш мумкин: инсон капиталига инвестициялардан фойдаланиш самарадорлиги ҳамда корхонада инсон капиталидан фойдаланиш самарадорлиги [11].

$I_{икифс} = \Delta ИК \text{ қиймати} / \Delta ИКга \text{ инвестициялар}$.

Бу ерда: $I_{икифс}$ – инсон капиталига инвестициялардан фойдаланиш самарадорлиги, бирликда; $\Delta ИК$ қиймати – корхонанинг инсон капитали қийматининг ошиши, минг сўм; $\Delta ИКга$ инвестициялар – иш берувчининг инсон капиталига инвестицияларини ошириш, минг сўм.

Корхона даромадлари ўсиш суръатининг инсон капитали қийматининг ўсиш суръатларига нисбати бўлган инсон капитали самарадорлиги индекси қуйидагича аниқланади:

$I_{икис} = \text{Корхона тушумининг ўсиш суръати} / \text{ИК қийматининг ўсиш суръати}$.

Инсон капиталидан самарали фойдаланишни акс эттирувчи кўрсаткичлар қийматла-

рини солиштириш асосида инсон капиталидан оқилона ва самарали фойдаланиш орқали корхонанинг истиқболли ривожланишини аниқлаш таклиф этилади: инсон капиталига инвестициялардан фойдаланиш самарадорлиги индекси ва инсон капиталидан самарали фойдаланиш индекси.

Ходимларга инвестицияларнинг иқтисодий самарадорлигини умумий баҳолаш учун ушбу инвестициялар икки жиҳатдан кўриб чиқилиши мумкин: ходимлар учун (инвестицияларнинг таъсири ижтимоий бўлади) ва ташкилотнинг ўзи учун (инвестицияларнинг таъсири иқтисодий бўлади) [13].

Инсон капиталига инвестицияларнинг ижтимоий самарадорлигини баҳолашнинг биринчи босқичида асосий кўрсаткич инсон ресурсларига инвестицияларнинг минимал даражаси – HC_{min} сифатида қабул қилиниши мумкин, бу инсон капиталининг нормал фаолияти учун зарур бўлган инвестициялар ифодасидир. HC_{min} кўрсаткичи инсоннинг нормал ҳаёт фаолиятини таъминлайдиган барча умумий харажатларини ҳисобга олиши ва бозор иқтисодиётининг ҳозирги ҳолатига мос келадиган юқори сифатли инсон капиталини шакллантириш учун жорий ва узоқ муддатли харажатлардан иборат бўлиши керак [14]:

$$HC_{min} = \sum_{i=1}^n Z_i \text{ ёки } HC_{min} = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m C_{ij} N_{ij}$$

Бу ерда: $Z_i = \sum(C_{ij} * N_{ij})$ – ҳар ойда инсон капиталининг ишлаши учун (овқатланиш, соғлиқ, ҳаракатчанлик, болаларни тарбиялаш, малага ошириш ва ҳоказо) маълум турдаги харажатлар йиғиндиси; C_{ij} – товарлар ёки хизматлар нархи ва N_{ij} – истеъмол ставкаларига боғлиқ; n, m – харажатлар гуруҳлари ва кичик гуруҳлар сони, мос равишда, инсон эҳтиёжларининг индивидуал тузилиши билан белгиланади.

HC_{min} ҳисоблаб чиқилгандан сўнг, уни тўлиқ ставкада ишлайдиган ходимнинг иш ҳақи билан солиштириш керак. Ушбу таққослаш инсон капиталига инвестицияларнинг ижтимоий самарадорлигини алоҳида шахс учун баҳолаш имконини беради. HC_{min} кўрсаткичи – ходимларнинг иш ҳақи даражасини баҳолаш мумкин бўлган даража, масалан, иш ҳақининг HC_{min} даражасидан ошиб кетиши ташкилот учун бир қатор қўшимча имтиёзларни келтириб чиқаради: потенциал ходимлар учун жозибадорлик, ўртачадан юқори меҳнат унумдорлиги, ходимларнинг стратегик фикрлаши ривожланиши ва шу кабилар. Менежерлар инсон ресурсларига самарали инвестиция стратегияларини ишлаб чиқишда ушбу параметрнинг динамикасини кузатиши керак.

Шундай қилиб, инсон капиталини миқдорий баҳолаш учун ташкилот, минтақа, мамла-

катдаги иш ҳақи даражасига эътибор қаратиш мумкин. Инсон капитали назарияси ғояларига кўра, маълум бир малакали ходимнинг даромадини S_n икки компонентга бўлиш мумкин. Биринчи қисмга унинг таълимсиз олган даромадлари киради. Бошқа қисми эса таълим инвестициялари бўйича даромадлардан иборат [15].

$$S_n = S_0 + I_n * R_t$$

Бу ерда: S_0 – маълумотсиз шахснинг даромади; I_n – n йиллик ўқиш давомида тўпланган инвестициялар ҳажми; R_t – таълимга инвестицияларнинг жорий даромадлилик даражаси.

Маълум бўлишича, иш ҳақи ўзига хос қатламли тузилма бўлиб, унда ҳар бир қатлам маълум даражадаги таълим билан боғлиқ. Шунинг учун олий таълимнинг иқтисодий самардорлиги икки шахснинг – бири олий ўқув юртини тамомлаган ва иккинчиси ўрта маълумотга эга бўлган шахснинг умри давомидаги даромадларидаги фарқ сифатида ҳисобланади. Шу билан бирга, таълим харажатлари таркибига тўғридан-тўғри таълим харажатларидан ташқари талабалар томонидан йўқотиладиган “бой берилган даромадлар” киради, чунки ўқиш даврида улар ўз иши учун даромад олиш имкониятига эга эмаслар. Йўқотилган даромад таълимнинг умумий қийматининг ярмини ташкил қилади; АҚШда улар ўрта ва олий таълим умумий харажатларининг ярми ёки ҳатто ундан кўпини ташкил қилади.

Инсон капиталини ташкилотга маълум даромад келтирадиган мулккий комплекснинг таркибий қисми сифатида аниқлашнинг яна бир усули – ходимнинг ҳаёти давомида оладиган даромадини дисконтлаш. Бу ҳолда инсон капиталининг қиймати қуйидаги формула билан аниқланади [16]:

$$W_{umumiy} = \frac{W_1}{(1+r)} + \frac{W_2}{(1+r)^2} + \dots + \frac{W_n}{(1+r)^n}$$

Бу ерда: W_n – инсон капиталидан фойдаланишдан кутилаётган йиллик даромад; r – кўриб чиқиладиган давр учун ўртача инфляция даражаси (ёки дисконт ставкаси); n – инсоннинг умр кўриш давомийлиги.

Айтиш мумкинки, жисмоний шахс томонидан инсон капиталидан фойдаланишдан олинган даромад, бутун умр давомида кутилаётган ўртача йиллик даромад сифатида, инсоннинг доимий даромади бўлиб, унга мулкнинг таркибий қисми сифатида инсон капиталини келтиради.

Инсон капиталига инвестицияларни баҳолашнинг иккинчи босқичида бевосита иқтисодий самара баҳоланади. Бундай баҳолаш, қоида тариқасида, кадрлар билан боғлиқ ҳар қандай инвестиция лойиҳаси амалга оширилгандан ке-

йингина мумкин. Иқтисодий самарани баҳолаш учун ROI (инвестицияларнинг рентабеллиги) – машҳур “инвестицияларнинг даромадлиги” кўрсаткичидан фойдаланиш таклиф этилади:

$$ROI = ((\Delta D - Z) / Z) * 100 \%$$

Бу ерда: ΔD – инвестиция лойиҳаси амалга оширилгандан кейин даромаднинг ўсиши; Z – инвестиция лойиҳасини амалга ошириш учун бевосита ва билвосита харажатлар.

Баъзи ҳисоб-китобларга кўра, агар ROI қиймати 20 %дан кам бўлса, унда инсон капиталига инвестициялар самарасиз деб ҳисобланиши мумкин [17].

Хулоса қилиб айтишимиз мумкинки, инсон капиталини баҳолашнинг кўриб чиқилган усулларида бири ёки уларнинг комбинациясидан фойдаланиб, ташкилотдаги инсон капитали миқдорини нисбатан аниқ ҳисоблаш мумкин. Юқоридаги усуллар ташкилотга ходимлар билан ишлашнинг турли соҳаларида самарали кадрлар сиёсатини ишлаб чиқиш имконини беради.

Хулоса ва таклифлар. Таҳлил маълумотларидан кўринадики, бугунги кунда корхона ва ташкилотларда инсон капиталини баҳолашнинг ягона ёндашуви мавжуд эмас. Бу “инсон капитали” тушунчасининг аниқ таърифи йўқлиги, унинг тузилиши ҳақида турли хил фикрлар, барча омилларнинг инсон капитали ўзгаришига таъсирини аниқлашнинг имкони йўқлиги ва ҳоказолар билан боғлиқ.

Тадқиқот давомида инсон капиталини баҳолашнинг назарий ва амалий ёндашувлари ва усуллари ўрганилди ҳамда таҳлил қилинди. Мақолада кўрсатилгандек, назарий нуқтаи назардан қараганда, энг мақбул ёндашув меҳнат ресурсларини такрор ишлаб чиқариш харажатларини баҳолаш, инсон капиталига инвестициялар рентабеллигини умумий баҳолаш ва тўпланган инсон капиталини баҳолашга асосланади. Шу тарзда олинган кумулятив баҳолаш инсон капиталидан фойдаланишнинг умумий шартларини белгилайди, лекин бизнесни бошқаришда аниқ қарорлар қабул қилишга имкон бермайди. Амалий усуллар тўлиқ ҳисобга олинмайдиган кўп сонли вазият омилларига боғлиқ бўлган инсон капитали миқдорининг номувофиқлиги туфайли жуда объектив, аммо ҳар доим ҳам тўлиқ баҳо бермаслиги исботланган.

Охир-оқибат, муайян усулни танлаш ва қўллаш ташкилотнинг амалий вазифаларига боғлиқ бўлади. Бундан ташқари инсон капиталидан фойдаланишни ҳисобга олиш ва таҳлил қилиш соҳасидаги ишларни такомиллаштириш бўйича доимий ишларнинг йўлга қўйилиши ташкилотга ўз мақсадларига самарали эришиш имконини беради.

Манба ва фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 28.12.2018. <https://president.uz/uz/lists/view/2228>.
2. The Future of Jobs 2018. – URL: <http://reports.weforum.org/future-of-jobs-2018/>
3. Беккер Г. Человеческий капитал (главы из книги). Воздействие на заработки инвестиций в человеческий капитал [Текст]. / Г.Беккер. // США: экономика, политика, идеология. № 11. Ноябрь 1993 г. С. 19-145.
4. Эдвинсон Л. Интеллектуальный капитал. Определение истинной стоимости компании. / Л.Эдвинсон, М.Мэлоун. // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология. / Под. ред. В.Л.Иноземцева. – М.: Academia, 1999.
5. Гречко М.В. Человеческий капитал как интенсивный фактор развития отечественной экономики в условиях глобальных изменений. Национальные интересы: приоритеты и безопасность. 2013. № 27.
6. Бурцева К.Ю. Управление человеческим капиталом в интересах инновационного развития предприятия. Монография. – Тольятти: Изд-во ТГУ, 2013.
7. Кирьянов Д.А. Методы оценки человеческого капитала: анализ объективности и достаточности исходных данных. Теория и практика общественного развития. 2011. № 3.
8. Юртайкин Е. Особенности развития интеллектуальных работников. / Е.Юртайкин. // Управление человеческим потенциалом. 2005. № 2.
9. Абдурахманов К.Х. Развитие человеческого капитала в инновационной экономике. // “Меҳнат иқтисодиёти ва инсон капитали” илмий-электрон журнали. 2022 йил, махсус сон.
10. Очлов О.И. Инсон капиталига қилинган инвестициялар таҳлили методологиясини такомиллаштириш. Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги. // Илм-фан журнали. 2022.
11. Томас А. Стюарт. Интеллектуальный капитал: новый источник богатства организации. – Поколение, 2007. – 368 с.
12. Мельников Р.М. и др. Эффективность инвестиций в человеческий капитал в современных условиях. – М.: Проспект, 2019. – 352 с.
13. Афанасьев А.Н. Как оценить инвестиции в персонал. // Финансовый директор. 2004. № 6. С. 78-83.
14. Denison E. The Sources of Economic Growth in the United States and the Alternatives before us. – N.Y.: Committee for Economic Development, 1962. – 298 p.
15. Кирьянов А.В. Виды инвестиций в человеческий капитал и их эффективность. // Корпоративный менеджмент. 2011. URL: <http://www.cfin.ru/bandurin/article/sbrn07/08.shtml>.
16. Сюрин Т.С. Инвестиции и человеческий капитал. // Научно-практическая конференция МГТУ. 2011. URL: http://www.mstu.edu.ru/science/conferences/11ntk/materials/section11/section11_16.html
17. Добровинский А.П., Демьяненко Ю.В. Оценка человеческого капитала в деятельности коммерческих организаций. Известия Томского политехнического университета. 2011. Т. 319. № 6.

**КИЧИК БИЗНЕС СЕКТОРИГА ЖАЛБ ЭТИЛГАН ИНВЕСТИЦИЯЛАР
ТАРКИБИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ**

Нематуллоев Сухроб Собирович -
Тошкент давлат иқтисодиёт университети
катта ўқитувчиси

https://doi.org/10.55439/ECED/vol24_iss1/a15

Аннотация. Ушбу илмий мақолада мамлакатимиздаги кичик бизнес корхоналари фаолиятида инвестициялардан самарали фойдаланиш ва мазкур секторга жалб этилган инвестициялар таркибини такомиллаштириш масалалари кўриб чиқилган. Мавжуд муаммолар аниқланиб, уларнинг ечими бўйича муаллифлик қарашлари асосланган.

Калит сўзлар: кичик бизнес, инвестиция, инвестициялар таркибий тузилмаси, инвестицион ресурс, инвестиция сиёсати, асосий капитал, “Тармоқ + ҳудуд”.

**УЛУЧШЕНИЕ СОСТАВА ИНВЕСТИЦИЙ, ПРИВЛЕКАЕМЫХ
В СЕКТОР МАЛОГО БИЗНЕСА**

Нематуллоев Сухроб Собирович -
Старший преподаватель Ташкентского
государственного экономического университета

Аннотация. В данной научной статье рассматриваются эффективное использование инвестиций в деятельности предприятий малого бизнеса в нашей стране и вопросы совершенствования структуры инвестиций, задействованных в этом секторе. Выявлены существующие проблемы и обоснованы авторские взгляды для для решения.

Ключевые слова: малый бизнес, инвестиции, структура инвестиций, инвестиционный ресурс, инвестиционная политика, основной капитал, “отрасль + территория”.